

TUBERKULIOZĖS PREVENCIJOS IR VALDYMO MODELIŲ VEIKSMINGUMAS, EKONOMINIS EFEKTYVUMAS BEI JŲ DIEGIMAS LIETUVOJE

Vertinimo vadovė Gintarė Petronytė.

Atsakinga vykdytoja Algimanta Buckiūnienė (2019 m. balandžio 1 d. spalio 21 d.).

Vertinimo laikotarpis 2019 m.

Pagrindimas. Lietuvoje sergamumas ir mirtingumas tuberkulioze (toliau □ TB) mažėja, tačiau šie rodikliai, palyginus su Europos regionu, išlieka aukšti. Mažinant TB paplitimą ir jos sąlygojamą naštą būtina taikyti veiksmingas bei ekonomiškai efektyvias TB prevencijos ir valdymo priemones.

Vertinimo tikslas – įvertinti tuberkuliozės prevencijos ir valdymo modelių veiksmingumą, ekonominį efektyvumą ir jų diegimą Lietuvoje.

Vertinimo klausimai:

1. Kokios tuberkuliozės prevencijai skirtos intervencijos veiksmingos ir ekonomiškai efektyvios?
2. Kokios tuberkuliozės ankstyvos diagnostikos intervencijos veiksmingos ir ekonomiškai efektyvios?
3. Kokie integruotų paslaugų modeliai, valdant tuberkuliozę, veiksmingi ir ekonomiškai efektyvūs?
4. Kokios tuberkuliozės prevencijos intervencijų ir valdymo modelių diegimo galimybės Lietuvoje?

Vertinimo metodai. Mokslinių publikacijų paieška atlikta duomenų bazėse: MEDLINE (per OVID), Cochrane Database of Systematic Reviews (per Cochrane library), Cochrane Central Register of Controlled Trials (per Cochrane library), NHS Health Technology Assessment (HTA) Database, NHS Economic Evaluation Database (NHS EED), Database of Abstracts of Reviews of Effects (DARE) ir EconLit (per EbscoHOST). Jų paieškos kriterijai – sisteminės apžvalgos, metaanalizės, apžvalgos ir tyrimai (apsibrėžus jų tipą), atlikti Europos Sąjungos (toliau □ ES), Tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai bei Europos Ekonominėi bendrijai priklausančiose šalyse ir Rytų Europos regiono šalyse. Šios publikacijos skelbtos 2009 m. sausio 1 d. □ 2019 m. birželio 1 d. anglų kalba. Kitų publikacijų (ataskaitų ir kitų leidinių) ieškota tarptautinių organizacijų tinklalapiuose bei specializuotos informacijos paieškos sistemoje (angl. google scholar), taikant raktažodžius ir jų kombinacijas. Sutelktos tikslinės grupės diskusija organizuota, siekiant aptarti veiksmingas ir ekonomiškai efektyvias TB prevencijos ir valdymo priemonių diegimo galimybes Lietuvoje. Sutelktos tikslinės grupės diskusija organizuota, siekiant aptarti veiksmingų ir ekonomiškai efektyvių TB prevencijos ir valdymo priemonių diegimo galimybes Lietuvoje.

Rezultatai. Duomenų bazėse rasti 8035 straipsniai, iš jų atrankos kriterijus atitiko ir į analizę įtraukta 11 straipsnių (11 tyrimų): 4 kontroliuojami atsitiktinių imčių tyrimai, 1 prieš□po tyrimas, 4 stebėjimo tyrimai ir 2 ekonominio vertinimo tyrimai, atlikti Europos, Pietų ir Šiaurės Amerikos šalyse bei Rusijoje. Šiuose tyrimuose analizuotos intervencijos, gerinančios ankstyvą TB išaiškinimą (3 tyrimai), ankstyvą TB diagnozavimą ir gydymą (5 tyrimai) bei vertinti integruotų paslaugų modeliai, skirti TB prevencijai ir valdymui (3 tyrimai).

1. Benamių prieglaudose įgyvendinta TB atvejų paieškos programa (taikyta mobili krūtinės rentgenograma) turėjo ilgalaikį poveikį mažinant naujų TB atvejų paplitimą. Esama įrodymų, kad TB atvejų patikros programa (TB patikros klausimynas, iškilus poreikiui, krūtinės

rentgenograma ir kiti TB diagnozavimo tyrimai), gali būti taikoma ankstyvam aktyvios TB išaiškinimui tarp benamių.

2. Intervencijos, kuriose TB rizikos asmenims teikiamos koordinuotos ankstyvos TB diagnozavimo ir gydymo paslaugos ar joms teikti taikoma atvejo vadyba, yra veiksmingos. Esama įrodymų, kad ekonomiškai pažeidžiamiems asmenims taikyta aktyvi TB atvejų paieška (specialistas, atvykęs į namų ūkį, pateikia TB simptomų klausimyną, iškilus poreikiui, atliekami TB diagnozavimo tyrimai), lyginant su pasyvia TB atvejų paieška (informacinių lankstinukų palikimas prie namų durų), veiksmingesnė intervencija diagnozuojant (bet ne gydant) TB atvejus. Ekonomiškai efektyvu sunkiai pasiekiamiems, socialiai pažeidžiamiems asmenims teikti mobilios krūtinės rentgenogramos atlikimo ir atvejo vadybos komandos paslaugas, siekiant užtikrinti aktyvia TB sergančių asmenų gydymą vaistais. TB patikros ir gydymo programa, pagal kurią asmenims, priklausantiems ŽIV rizikos grupei, teikiamos latentinės TB bei ŽIV diagnozavimo ir gydymo paslaugos, gali būti ekonomiškai efektyvi per 20 m.
3. Narkotines medžiagas vartojantiems asmenims skirti integruotų paslaugų modeliai, kuriuose taikoma atvejo vadyba siunčiant įtariamą TB asmenį į įstaigą, teikiančią TB diagnozavimo, o iškilus poreikiui, ir gydymo, ŽIV diagnozavimo paslaugas, gali būti veiksmingi. Trūksta įrodymų apie integruotą TB, ŽIV ar kitų paslaugų teikimo modelių veiksmingumą ir jų ekonominį efektyvumą.
4. Lietuvoje reikalinga diegti priemones, pritaikomas veikiančioje TB prevencijos ir valdymo sistemoje – plačiai kitose šalyse taikomą mobilią krūtinės rentgenogramą ir išbandytą ankstyvos TB diagnostikos ir gydymo programą. Šių priemonių įgyvendinimo pagrindinės kliūtys: sistemos lygmeniu – nepakankamas teisinis reguliavimas, nepakankamas finansavimas ir neracionalus lėšų paskirstymas bei neišvystytas tarpsektorinis bendradarbiavimas; organizaciniu lygmeniu – TB rizikos grupės prastas pasiekiamumas ir tai, kad nėra skatinimo tikrintis priemonių, neišvystytas koordinuotų sveikatos ir socialinių paslaugų, taikant atvejo vadybą, modelis ir žmoniškųjų išteklių valdymo stoka.

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Visuomenės sveikatos technologijų centro Technologijų vertinimo skyriaus specialistė Gintarė Petronytė tel. (8 5) 261 6681, el. paštu gintare.petronyte@hi.lt.